

Beszámoló a Magyar Tudományos Akadémia VIII./Agrártudományok/
Osztályának munkájáról.

I.

Az osztály szervezeti felépítése, feladatai, belső munkája.

Az Akadémia 1949. évi átszervezésekor megalakult a biológiai és agrártudományi osztály. 1951. januárjában önálló alosztályokká /biológiai, agrártudományi/ alakult át. 1951 decemberében az agrártudományi alosztályból önálló osztály lett 9 akadémikussal. Tudományszakonkénti megosztás 1951-ig 5 állatorvos, 1 erdész, 1 kertész, 1952-től 1 növénynemesítő és 1 talajtani szakemberrel bővült a létszám. Nincs akadémikus képviselője a növénytermelésnek, az állattenyésztésnek, az üzemszervezésnek, a mezőgazdasági gépesítésnek.

Az osztály feladatai: felelősséggel irányítja a szovjet agronómiai tudomány, a micsurini biológia megismeréséért folyó harcot; gondoskodik a kutatómunka színvonalának állandó emeléséről; résztvesz a kutatómunka ellenőrzésében.

További feladatai: Az állattenyésztés fejlesztéséről szóló minisztertanácsi határozatban, valamint az ötéves tudományos tervben előírt legfontosabb kutatási feladatok megoldása, illetve megoldásuk előmozdítása. Résztvétel a tudományos minősítés, az aspiránsképzés munkájában; szovjet és hazai szerzők által megírt, megfelelő színvonalu munkák kiadása.

Az osztály munkáját az osztályvezetőség irányítja. Munkáját megalakulása óta egyre fokozódó aktivitással és felelősséggel végzi. Az akadémikusok egyoldalú szakmai összetételük és sokirányú elfoglaltsága miatt azonban, nem képesek kellő alapossgal foglalkozni a hatáskörébe tartozó összes tudományos kérdésekkel. Az állatorvosi, a kertészeti és a nemesítési állandó bizottságok /továbbiakban Á.B.-k/ kivételével kevés támogatást nyújt az Á.B.-k számára. Más szervek felé is kevés kezdeményezést mutat. Tul sok az adminisztratív jellegű feladat. Az osztálytitkárt sokirányú elfoglaltsága erősen akadályozza abban, hogy kellően irányíthassa az osztály munkáját, és ez akadályozza tudományos fejlődésének is.

Az osztályvezetőség közvetlenül irányítja a szaktitkarság munkáját. Ennek munkájában bár van fejlődés, még mindig aránylag kevés elvi és sok adminisztratív jellegű feladatot old meg. A munkatársak nem tudnak eléggé elmélyülten foglalkozni saját tudományszakuk területével és úgy ebben, mint az egyéb munkákban a szaktitkártól - részben annak beosztása miatt - kevés segítséget kapnak. Egyes szakterületekre /agrokémia, gépesítés, növényvédelem/ hiányoznak az előadók. Az előadók kb. kétharmada politikailag és szakmailag kellő felkészültségű, egyharmaduk politikailag és szakmailag gyenge.

Az osztály feladatainak ellátásához komoly segítséget nyújtanak az állandó bizottságok. /9 Á.B., 84 tag/. Az Á.B.-k többször kezdeményezően vetnek fel egy-egy tudományos vagy gyakorlati problémát, /pl. az I. parasitológiai expedíció gondolata és lebonyolítása, az erdészeti és kertészeti távlati fejlesztési terve alapelveinek kidolgozása és a munka elvi irányítása, az öntözéses- és rezisztencianemesítés módszerének kidolgozása stb./, egyre nagyobb részt vállalnak tudományos viták megrendezéséből, foglalkoznak könyvek, folyóiratok bírálatával. Munkájukban állandó fejlődés tapasztalható. Egyre nagyobb felelősséggel foglalkoznak szakterületük fejlesztésének legfontosabb kérdéseivel. Felvetnek és megvitatnak fontos, elvi jelentőségű problémákat /pl. az Állattenyésztési Á.B.: a micsurini biológia hazai alkalmazásának kérdései/. Általános hiba azonban munkájukban az, hogy, bár történtek kezdeményezések, nem foglalkoztak eleget elvi és módszertani kérdések kidolgozásával és az ezzel kapcsolatos nyílt viták szervezésével. Hiba az is, hogy a bizottságok aránylag kis létszámúak. Nem kerülnek még az Á.B.-k elé az intézeti tudományos tanácsokban felmerült általános jelentőségű, elvi, módszertani problémák. A bizottságok egy része /a növénytermesztési és a gépesítési/ gyengén végzi munkáját. Ennek oka az illető területnek fejletlensége, a jól képzett kutatók kis száma.

A VIII. osztály feladatainak megoldásához bizonyos fokú támogatást nyújtanak a társosztályok. Vitáinkkal, ankétjainkkal stb. elértük azt, hogy az agrár-, biológiai, orvosi, műszaki vonalon dolgozó kutatók között sok területen állandó, termékeny

kapcsolat alakult ki /Cukoripari Kutató Intézet, Alkalmazott Matematikai Intézet, Területrendezési Intézet stb./. Ennek ellenére, mivel a társosztályokkal való kapcsolat nem elég tervszerű, ez az együttműködés még nem eléggé irányított, nem elég rendszeres.

Az Akadémia Elnökségével eddig főleg levelezésen keresztül érintkeztünk. Egy-egy feladatot alaposan megbeszélni ritkán sikerült. Nehezíti az osztály munkáját, hogy sokszor nem kap határozott utmutatást a feladatok megoldására. Sokszor rövidek a határidők, illetve a sok határidős feladat miatt bizonyos kampányszerűség tapasztalható munkánkban. Nem látunk elég határozott törekvést az Elnökség részéről az osztály megerősítésére sem.

A laza kapcsolat miatt az osztályvezetőség is okolható. Mi sem mentünk elégszer problémáinkkal az Elnökséghez, nem harcoltunk elég szivóssággal javaslataink teljesítéséért.

II.

A mezőgazdasági tudományos munka helyzete és az osztály tudományos munkája.

1./ A mezőgazdasági tudományos munka helyzete.

Az elmúlt években a mezőgazdasági tudományos munka területén a fejlődés megindult, értünk el eredményeket /fajtaheterózis, kukoricafajták, kéthasznu len, málnaszeder, stb. előállítása, az átmeneti szikések javítási módszereinek kidolgozása, az utópároztatás módszereinek kidolgozása, új sertés-heterózis-fajták előállítása, a brucellózis, a sertések fertőző gyomor- és bélgyulladás, a gümőkór, a sertéspestis, a baromficoccidiosis elleni védekezés, új szarvasmarha- és sertésfajták előállításával kapcsolatos munkák, stb./. Elméletileg is jelentős a páros-tenyésztés módszerének kidolgozása, a cukorrépa vegetatív hibridizálásával, szakaszos fejlődésének tanulmányozásával végzett kutatómunka.

Az elért és a gyakorlatban hasznosítható eredmények ellenére nem lehetünk a mezőgazdasági kutatómunka eredményeivel, színvonalával megelégedve.

A szocialista üzemeinkben alkalmazott új eljárások jó részt a szovjet eredmények felhasználásán alapulnak, amelyekhez kutatóink kevés új elgondolással járultak hozzá. Nem dolgoztak ki elég új, a gyakorlatban használható módszert a növénytermelés és állattenyésztés termelékenységének fokozására, tehát a gyakorlat legégetőbb kérdéseinek megoldására nem nyújtottak kellő támogatást.

A kutatóintézetekben az eredményeket jórészt nem az élenjáró szovjet agronómiai tudomány, a micsurini biológia módszereinek felhasználásával, hanem régi módszerek alapján értek el. Igen sok a véletlenre alapozott kísérlet, nem kutatják kellő en az összefüggéseket, emiatt feleslegesen sok kezelés beállításával igyekeznek eredményt elérni /a kolhicinezés elterjedése a gyógynövény, a gyapot, nyárfanemesítésben, műtrágyázási, sorkiválasztási stb. kísérletek/. Sok esetben a micsurini biológia és a morganista genetika módszereit keverten alkalmazzák /röntgenzés és vegetatív hibridizáció alkalmazása a gyapotnemesítésben, jarovizálás irányított nevelés nélkül stb./.

A sokélművelés hirdetése, a közepes agrotechnikai feltételeket kívánó fajták előállítására való törekvés azt mutatja, hogy kutatóink nem bíznak eléggé szocialista üzemeink gyors fejlődésében. Hogy a kutatómunka nem tudott átütőbb sikereket elérni, abban szerepe volt a témák részben helytelen megállapításának, részben annak, hogy intézményeink túlsok feladat megoldásával foglalkoztak és foglalkoznak.

Nem megfelelő még - kevés kivételtől eltekintve - a gyakorlattal való kapcsolat sem. Kutatóink jó része az állami gazdaságok, termelőszövetkezetek patronálását felesleges tehernek érzi: nem látják világosan, hogy ez az együttműködés - több ezer fő bekapcsolása a tudományos munkába - mennyi segítséget jelenthet feladataik jobb megoldásához. Tehát nem összpontosul a kutatók munkája a legfőbb feladatok megoldására, és nem mozgósítják a gyakorlati szakembereket a tudományos munkába való bekapcsolódásra.

Nyílt, ellenséges megnyilvánulással, a micsurini biológiával való nyílt szembeszállással nem találkoztunk ugyan, de a

mult elveihez és módszereihez való ragaszkodás, a gyakorlat nem kielégítő támogatása mögött nemcsak jóindulatu tapasztalatlanságot, maradiságot, tájékozatlanságot, hanem ellenséges beállítottságot is fel kell tételeznünk.

2./ Az osztály tudományos munkája.

Osztályunk célkitűzéseinek megfelelően megalakulásától kezdve harcolt a szovjet agronómiai tudomány elméletének és módszereinek alkalmazásáért. Vitaüléseken, kongresszusokon igyekeztünk feltárni a morganista genetika és egyéb reakciós agronómiai elméletek kártételét és bemutatni az új elvek, módszerek alkalmazásának jelentőségét, esetenként hazai eredményeiket is.

Ezek a viták azonban az osztály tagjainak nem kielégítő felkészültsége miatt eléggé általánosságban vetették fel a kérdéseket, nem tudták egyes intézetek vagy kutatók munkáját mélyreható bírálat tárgyává tenni.

Ezen a téren kedvező fordulat állott be az itt járt és itt dolgozó szovjet professzorok segítségével, valamint a Szovjetunióban járt mezőgazdasági tudósküldöttség tapasztalatainak felhasználásával. Az év folyamán végzett intézetellenőrzések már sokkal mélyebben tárták fel a növénytermelési és nemesítési kutató munka hiányosságait; az egész terület /állattenyésztési, gépesítési, erdészeti stb./ legfőbb hiányosságait azonban máig sem sikerült felderítenünk.

Hogy e harcot eredményesen vívhassuk meg, Liszenkó utmutatása alapján, az Akadémiának saját kutatásaival, a legfontosabb népgazdasági feladatoknak a szovjet agronómiai tudomány, a micsurini biológia szellemében való megoldásával kell példát mutatnia kutatóink számára. Így tudjuk egyben az elméletet is továbbfejleszteni.

Ezen alapelvnek megfelelően az ötéves tudományos terv főfeladatai közül kiemelt és a minisztertanácsi határozatban előírt feladatok alapján indítottuk el kutatómunkánkat Agrobiológiai Intézetünkben és a Földművelésügyi Minisztérium intézményeiben.

A minisztertanácsi határozat alapján megindítottuk a kutatómunkát a városkörnyéki tehonészetek számára olyan tartási és nevelési módszereknek a kidolgozására, és olyan törzsek kiala-

kitására, amelyek egyre nagyobb ~~tejhozam~~ elérését biztosítják; a takarmánybázis növelése érdekében a mesterséges legelők létesítésének és a kettőstermesztés legmegfelelőbb módszereinek kidolgozásával foglalkoztunk.

E kísérletben már értünk el a gyakorlatnak is átadható eredményeket. A kiemelt témák közül a nagyüzemi, öntözéses zöldségtermeléssel, a sertés okszerű felnevelésével kapcsolatos kutatásoknak vannak részeredményei.

Különösen azokon a területeken értünk el eredményeket, ahol akadémikusok közreműködését tudtuk a feladatok megoldásához biztosítani.

Bár a kiemelt témák megoldásánál a leghaladottabb módszerek alkalmazására törekedtünk, átütő, elvi szempontból nagyjelentőségű eredményt eddig nem tudtunk elérni.

Ennek okai: a témák kijelölésékor túlbecsültük erőinket; a témák egyrésze nem az elvi szempontból is a legfontosabb kérdések megoldására irányul; az állandó bizottságokat nem moggósítottuk kellően e feladatok támogatására; Agrobiológiai Intézetünk, amelytől a legdöntőbb segítséget várjuk, még eddig kevés eredményt ért el, másutt technikai nehézségek akadályozzák az előrehaladást.

Az osztálynak egy intézete van, amely jelenleg egyetlen osztályból áll: az Agrobiológiai Intézet. Témája ugy elméleti, mint gyakorlati nézőpontból nagyjelentőségű feladat megoldására irányul. Eddig azonban az Intézet főleg az előkészítő módszertani kérdések megoldásával foglalkozott. A lucerna gyökérgümőiben lakó baktériumtörzsek kiválogatásán és nagybani szaporításukra való átadásán kívül komolyabb segítséget a növénytermelési és honosítási kutatásokhoz még nem nyújtott.

Hibája az Intézetnek, hogy a gyakorlati kutató intézményektől eléggé elszakadva végzi munkáját, az utóbbiak munkájának megjavításához kevés elvi, módszertani támogatást ad, elvi tudományos vitáktól az intézetvezető távol tartja magát. Nehezebbé az Intézet munkájának kibontakozását az is, hogy jelenleg csak egy osztályból áll és a feladatai ellátásához szükséges kísérleti térrel nem rendelkezik. A hibák felszámolásához eddig az

osztály nem nyújtott kellő segítséget. Az Intézet Tudományos Tanácsa is csak ez évben kezdte meg munkáját.

Összefoglalva: eddig tapasztalataink azt mutatják, hogy megfelelő kísérleti intézmények nélkül - pusztán a munka jobb megszervezésével - az osztály kutatási feladatait és erre támaszkodva az elvi harc irányítását elvégezni nem tudja.

A könyv- és folyóiratkiadási munkánkban tervszerűen törekszünk a szovjet klasszikusok műveinek, valamint jelentősebb elvi, módszertani munkák magyar nyelvű kiadására. A klasszikusok közül eddig kiadtuk Viljamsz Talajtanát. Jelenleg Micsurin, Dokucsájev, Liszenko és Darwin munkáinak kiadását készítjük elő. Hazai szerzőktől egyes tudományos kérdésekkel foglalkozó monográfiákat és kézikönyveket adtunk ki.

A kiadott és kiadás alatt álló szovjet munkák nagyrészt a kitűzött célnak megfelelően - a megfelelő fordítókadta lehetőségek között - jelennek meg. A kiadott hazai munkák jó része kézikönyv jellegű, eddigi eredmények összefoglalását adja.

Ezek értékes, de még nem új elveken alapuló munkák. Színvonaluk - Fekete Zoltán Erdőbecsléstana kivételével - megfelelő.

Csak 1954-ben tudjuk megkezdeni új elveken alapuló, hazai eredményeket tárgyaló monografikus jellegű munkák kiadását. Addig a folyamatban lévő, új jellegű munkákról szóló beszámolók részben az osztályközleményekben, részben az Actákban jelennek meg. Ezek színvonalát, a cikkek elvi módszerbeli megalapozottságát egy-két cikktől eltekintve megfelelőnek tartjuk.

III.

Káderutánpótlás kérdése.

A tudományos káderutánpótlás részben az egyetemekről kikerült fiatal szakemberek munkába állítása révén, részben ösztöndíjasokból és aspiránsokból tevődik ki.

A mezőgazdasági kutató intézetek eleinte az utánpótlásukat főleg az egyetemről kikerülő szakemberekből kapták. A fiatalok nagy része jól megállta helyét. Komoly feladatokat ró azon-

ban az intézetekre azoknak a hiányoknak pótlása, amelyek a felszabadulás utáni időszakban az egyetemeken gyengébb elméleti és gyakorlati oktatása miatt jelentkeznek. A fiatal kutatók továbbképzésére a Földművelésügyi Minisztérium különböző rendszerű tanfolyamokat szervezett. Jelenleg lehetőleg 2-3 évi üzemi gyakorlat után alkalmaznak a kutató munkára fiatal szakembereket. Ez nem pótolja ugyan az elméleti felkészültség hiányait, de elősegíti a gyakorlat kérdéseit megfelelően értékelő szemlélet kialakulását.

Az egyetemi oktatás fejlődésével a helyzet állandóan javul, bár az új tantervek által megkövetelt, magasabb színvonalnak az oktatómunka még nem tud mindenben megfelelni. Ennek okai: kevés az új elvek és módszerek alapján szerzett tapasztalat, az oktatók szakmai és politikai felkészültsége sem kielégítő, a gyakorlati oktatáshoz szükséges felszerelés hiányos, az Egyetem egyes karai felerészt Budapesten, felerészt Gödöllőn vannak elhelyezve.

Az új kutatógárda megfelelő utánpótlásának biztosítását elősegíti a gyakorlatban dolgozó, tudományos kérdések megoldásával foglalkozó szakemberek ösztöndíjban való részesítése.

Az ösztöndíjasok kiválogatása sok tekintetben eredményes volt, csak néhány ösztöndíjas nem vált be. Az egyetemen dolgozó ösztöndíjasok munkáját megfelelően irányítani és ellenőrizni tudtuk. A termelőüzemekben dolgozó ösztöndíjasok munkájának irányítása, ellenőrzése már nagyobb nehézségbe ütközött. A jövőben ehhez az egyes tájegységekben dolgozó mezőgazdasági kísérleti intézeteket, illetve azok tudományos tanácsát fokozottabban igénybe kívánjuk venni.

A szovjet és hazai aspirantúra megszervezését megadott alapelvek alapján és keretek között úgy végeztük, hogy a legfontosabb tudományágak területén történjék aspiránsképzés. Általában jól sikerült az aspiránsok kiválasztása.

Még nem foglalkozott az osztály az aspiránsok kutatási témáinak ellenőrzésével, így nem tudjuk minden aspiránsról, hogy az illető tudományágon belül népgazdasági szempontból legfontosabb kérdések megoldásával foglalkozik-e.

Az aspiránsok előmenetelét - a vizsgák alapján - megfelelőnek tartjuk.

A meglevő régebbi kutatók egy része egyes területeken szakmai és politikai szempontból nem teljesen megfelelő felkészültségű szakemberekből áll, ami alapoka annak, hogy sok területen nem értük el az elvárható eredményeket.

IV.

Az osztály kapcsolata külső szervekkel.

1./ Az osztály munkájához állandó iránytmutató segítséget kap a Központi Vezetőség Mezőgazdasági Osztályától.

2./ Rendszeres kapcsolatot tartunk fenn a Földművelésügyi Minisztérium Kísérletügyi és Propaganda Főosztályával. A VIII. osztály az akadémiai témák megoldásával, a kongresszusok, a vitaülések, a felolvasó ülések rendezésével, intézeti ellenőrzésekben és azok tudományos tanácsában való részvétellel, a tudományos fokozatok megállapításával, aspiránsok, ösztöndíjasok munkájának állításával segíti a mezőgazdasági, tudományos kutatómunka feladatainak megoldását, a munka színvonalának emelését. A minisztérium azonban nem értékeli kellően az osztály ilyenirányú segítségét és nem tulajdonít ennek a munkának különösebb jelentőséget.

Ennek okai: a./ A jelentés első részében felsorolt hibák,

b./ A VIII. osztály és a Földművelésügyi Minisztérium számára jórészt ugyanazok a szakemberek dolgoznak, és az akadémiai témák zömét is a Minisztérium intézeteiben oldják meg.

c./ A Minisztérium a szovjet tanácsadók, az F.M. Tudományos Tanácsa - amelyben az egész osztályvezetőségünk helyet foglal -, a Kísérletügyi és Propaganda főosztály tudományos osztálya és meglevő intézet és kísérleti gazdaság hálózatán keresztül képes saját feladatai ellátására, a kutatómunka irányítása terén is az osztály különösebb támogatása nélkül.

Ez a két szerv munkájának nagyfokú összefonódására vezet és azt a látszatot kelti, mintha a kutatási feladatok megoldásához az Akadémia VIII. osztálya felesleges volna.

Ezt az összefonódást elősegíti az is, hogy a mezőgazdasági kutatómunkában az elmélet továbbfejlesztése jórészt a gyakorlati feladatok megoldásán keresztül történik. Ezen a területen tehát szorosabb együttműködés szükséges a Minisztérium intézményeivel, mint más tudományágaknál.

Emellett azonban az Akadémiának megvannak a maga külön feladatai mégpedig az, hogy a materialista agronómiai tudomány győzelméért folyó harcban a legnehezebb feladatok megoldásán keresztül elvi, módszertani iránymutatást adjon az egész tudományterület számára. E feladatnak az osztály csak úgy tud megfelelni, ha az akadémikusok számának növelésén kívül a dologi feltételek is rendelkezésre állásának megfelelő tudományos intézményeknek az Akadémia hatáskörébe való utalása révén.

Az Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériumának Erdőgazdasági igazgatóságával a kapcsolataink jók, az erdészeti problémákon kívül egyéb területen megfelelő együttműködés kiépítve nincs.

J a v a s l a t o k:

- 1./ A tudományos munka irányítása, a munka színvonalának emelése érdekében az osztály
  - a./ az eddigi munka folytatásaként vitaüléseken az intézetek munkájában tapasztalt elvi, módszertani hibákra rámutatva mozdítsa elő a kutatómunka színvonalának emelését. Dolgozzon ki tervezetet a jövőévi viták, ankétok lebonyolítására,
  - b./ a Földművelésügyi Minisztériummal együtt dolgozza ki az intézetek ellenőrzésének tervét.
  - c./ Határidő a tervezetek kidolgozására 1952. december 31.
- 2./ Felül kell vizsgálni a mezőgazdasági kísérleti intézmények és tanszékek kutatási témáit, hogy a kutatómunkát a főfeladatok megoldására lehessen összpontosítani. A felülvizsgált tematika alapján az állattenyésztés fejlesztéséről szóló minisztertanácsi határozatok, valamint az osztály erőinek figyelembevételével az osztály kiemelt kutatási témáit újból megállapítjuk.

Határidő: 1952. december 31.

Felelős: osztálytitkár.

- 3./ Gondoskodni kell az osztály számára megfelelő kísérleti intézetek létesítéséről. Ennek érdekében jelenleg a Földművelésügyi Minisztérium intézetei közül javasoljuk, hogy az Elnökség lépéseket tegyen annak érdekében, hogy
- a./ az Állategészségügyi és a martonvásári Növénytermelési Kutató Intézetet az Akadémia vegye át, az utóbbit is jelenlegi profiljának meghagyásával
  - b./ Az Agrobiológiai Intézetet Martonvásárra kellene áthelyezni és számára a martonvásári Növénytermelési Intézet területén megfelelő épületet létesíteni.

Határidő: az Állategészségügyi Kutató Intézet és a martonvásári Növénytermelési Intézet átvételére; az Agrobiológiai Intézet építési tervének előkészítésére: 1953. jan.1.

- 4./ Az osztály akadémikusainak létszámát a fent vázolt feladatok megoldása céljából folyamatosan bővíteni kell, alkalmas kutatóknak akadémikussá való megválasztásával.

Az Akadémia más osztályain belül dolgozó agrár szakember akadémikusok a jövőben - lehetőleg az osztály keretén belül végezzék munkájukat /Erdei Ferenc és Rázsó Imre lev.tagok/.

- 5./ A szaktitkárság munkáját egy állandó főfoglalkozású szaktitkár és képzett kutatók beállításával oly módon kell megerősíteni, hogy a növekvő feladatok ellátásához kellő segítséget tudjon adni. Ugyanakkor ő kell pontosan határozni a Földművelésügyi Minisztérium Kísérletügyi és Propaganda főosztályának és a VIII. osztály szaktitkárságának feladatait.

Határidő: 1953. jan.1.